

		Klinikknivå			Prosedyre
Medikamentell behandling uten eget samtykke § 4-4					Side 1 av 3
Dokumentplassering: II.KPH.2.5.2-36	Godkjent dato: 12.04.2025	Gyldig til: 12.04.2027	Sist endret: 11.06.2026	Revisjon: 10.02	

Klinikknivå/Klinikk for psykisk helse - psykiatri og avhengighetsbehandling/Pasientforløp/Behandling/Medikamentell behandling
 ENDRINGER FRA FORRIGE VERSJON: Begrepet samtykkekompetanse er erstattet med beslutningskompetanse jf. Pbrl § 4-3 2. – 4. fjerde ledd

Rutiner ved tvangsbehandlingsvedtak

1. HENSIKT

Sikre gode rutiner i forbindelse med medisinerer uten pasientens samtykke (LPH § 4-4, forskrift til LPH § 4-4), samt sikre riktig og rask saksbehandling når pasienter klager på vedtak om medisinerer uten pasientens samtykke. Prosedyren skal sikre at medisinerer uten pasientens samtykke gjennomføres forsvarlig og i samsvar med grunnleggende rettssikkerhetsprinsipper. Det skal tas utgangspunkt i pasientens behov og i respekten for menneskeverdet. Denne prosedyre erstatter ikke lov og forskrift som forutsettes kjent.

2. OMFANG

Prosedyren gjelder pasienter som er under tvungent psykisk helsevern (både med og uten døgntilbud) og gjelder alle avdelinger hvor medisinerer uten pasientens samtykke er aktuelt, samt alle som jobber i de avdelingene.

Den medikamentelle behandling skal ikke skje mot pasientens vilje andre steder enn i institusjon som er godkjent for dette.

Alle enheter ved Psykiatrisk avdeling i Kristiansand og Arendal er godkjent for slik medikamentell behandling.

3. HANDLING

Forut for vedtak jf. § 4-4 skal pasienten få spørsmål om frivillig helsevern. Dette skal dokumenteres i pasientens journal.

- Det er forsøkt å oppnå samtykke eller når det er åpenbart at samtykke ikke kan eller vil bli gitt, jf. vedtaksmal.

Pasient som er under tvungent psykisk helsevern, kan uten eget samtykke undergis behandling som er klart i overensstemmelse med faglig anerkjente psykiatriske metode og forsvarlig klinisk praksis, når følgende er vurdert og vilkår oppfylt.

- Mangler beslutningskompetanse:
  - Det er et vilkår at pasienten mangler beslutningskompetanse etter pasient og brukerrettighetsloven § 4 – 3. «*Beslutningskompetanse kan bortfalle helt eller delvis dersom pasienten på grunn av fysisk eller psykisk forstyrrelse, senil demens eller psykisk utviklingshemming åpenbart ikke er i stand til å forstå hva samtykket omfatter*».
  - Der en pasient gjenvinner beslutningskompetanse, får pasienten rett til å avslutte behandlingen selv om pasienten har en alvorlig sinnslidelse og helsepersonellet mener at pasienten trenger behandlingen.
  - Det gjøres unntak fra beslutningskompetanse dersom manglende behandling utgjør en fare for andres liv eller helse.
- Behandlingstiltak kan først benyttes etter at pasienten har vært tilstrekkelig undersøkt til å kunne bedømme tilstand og behovet for behandling.
- Vedtak om medisinerer uten pasientens samtykke kan treffes etter en observasjonstid på 5 døgn med mindre pasienten vil lide alvorlig helseskade i løpet av observasjonstiden eller vedkommende er godt kjent gjennom tidligere behandlingsopphold.

Utarbeidet av: H-J.Walvig/G.Graasvoll	Fagansvarlig: Vegard Øksendal Haaland	Verifisert av: 	Godkjent av: Ingeborg Sele Danielsen	Dok.nr: D02250
---	---	---	--	--------------------------

 SØRLANDET SYKEHU		Medikamentell behandling uten eget samtykke § 4-4			Side: 2 Av: 3
Dokument-id: II.KPH.2.5.2-36	Utarbeidet av: H-J.Walvig/G.Graasvoll	Fagansvarlig: Vegard Øksendal Haaland	Godkjent dato: 12.04.2025	Godkjent av: Ingeborg Sele Danielsen	Revisjon: 10.02

Klinikknivå/Klinikk for psykisk helse - psykiatri og avhengighetsbehandling/Pasientforløp/Behandling/Medikamentell behandling

- Behandlingen kan iverksettes tidligst 48 timer etter at vedtak er fattet.

Unntak kan bare skje dersom tungtveiende behandlingmessige grunner tilsier at behandlingen bør iverksettes tidligere.

Vedtaket varighet kan maksimalt settes til 3 måneder.

Faglig ansvarlig treffer vedtak om tvangsmedisinering.

Vedtaket skal nedtegnes uten opphold, og faglig ansvarlig har videre ansvar for at følgende blir gjort:

- et eks. av vedtaket (egen mal i DIPS) leveres pasienten sammen med skriftlig og muntlig orientering om klageadgang.
- Pasienten skal orienteres om rett til fritt rettsråd, jf. § 1-7 i psykisk helsevernloven.
  - Der pasienten ønsker fritt rettsråd kontaktes kontrollkommisjonen, jf. [Retningslinjen Psykiskhelsevernloven § 1-7](#).
- Et eks. av vedtaksskjema sammen med skriftlig orientering om klageadgang sendes pasientens nærmeste pårørende umiddelbart.
- Vedtaksdokumentet skal inneholde grundig og detaljert informasjon om begrunnelse til tvangsbehandlingsvedtaket.
- Dokumenteres i rød protokoll, [Protokoll over tvangsbehandling med medikamenter](#), som er å finne på vaktrommet i den aktuelle enhet.

Behandling av klage ved vedtak om tvangsmedisinering:

Klage på tvangsbehandling hjemlet i Psykisk Helsevernloven skal førsthandsbehandles ved vedtaksansvarlig overlege før den oversendes til Statsforvalter, jmfør DIPS mal «Journalnotat- klage tvangsmedisinering» med overskrift Behandling av klage på vedtak vedr. tvangsbehandling med medisiner.

Primærkontakt har ansvar for å hjelpe pasienten med å fremsette klage dersom pasienten ønsker det. Slik klage må være fremsatt innen 2 døgn etter at pasienten har fått overlevert vedtaksskjema sammen med skriftlig og muntlig orientering om klageadgang. Der pasienten ønsker det, orienteres kontrollkommisjonen som igjen oppnevner advokat til fritt rettsråd.

Overfor statsforvalter må klagen fremsettes skriftlig (eget skjema som pasienten undertegner).

Miljøpersonalet er behjelpelig med å skrive for pasienten hvis nødvendig.

Når det er på det rene at en klage vil bli fremsatt, underrettes Statsforvalter snarest pr. telefon, slik at det kan settes av tid til å behandle klagen.

Nødvendige papirer som skal ligge på enheten/i ekspedisjonen når Statsforvalter kommer:

- Kopi av tvangsbehandlingsvedtak (§ 4-4)
- Kopi av vedtak om tvunget psykisk helsevern (§ 3-3)
- Pasientens klage
- Henvisning/legeerklæring fra innleggende lege
- Fortløpende journal for det aktuelle oppholdet.

Dette slik at alle nødvendige dokumenter er tilgjengelige når statsforvalteren kommer for å behandle klagen. Statsforvalter gjør en vurdering av pasienten og gir skriftlig tilbakemelding til pasienten og vedtaksansvarlig overlege. Som regel vil en slik tilbakemelding i tillegg komme muntlig fra samme instans.

 SØRLANDET SYKEHU	Medikamentell behandling uten eget samtykke § 4-4				Side: 3 Av: 3
Dokument-id: II.KPH.2.5.2-36	Utarbeidet av: H-J.Walvig/G.Graasvoll	Fagansvarlig: Vegard Øksendal Haaland	Godkjent dato: 12.04.2025	Godkjent av: Ingeborg Sele Danielsen	Revisjon: 10.02

Klinikknivå/Klinikk for psykisk helse - psykiatri og avhengighetsbehandling/Pasientforløp/Behandling/Medikamentell behandling

Medisinering uten pasientens samtykke kan iverksettes 2 døgn etter at pasienten muntlig eller skriftlig er gjort kjent med vedtaket. Dersom pasienten klager til Statsforvalteren, har dette oppsettende virkning inntil resultat av klagebehandlingen foreligger.

Når det foreligger gyldig vedtak om behandling uten eget samtykke kan pasienten behandles med preparater som er registrert her i landet og med vanlig brukte doser. Vedtaket omfatter også bruk av kortidsvirkende legemidler når dette er en del av den planlagte behandlingen.

Kryssreferanser

[II.KPH.2.3.4-3](#) Klageadgang i KPH (ARKIVERT)

Eksterne referanser

[1.38.6 §4-4 Tvangsbehandling](#)

[2.92 Etablering og gjennomføring av psykisk helsevern](#)